

metodiskais materiāls skolām

Finanšu izlūkošanas dienesta veidotā metodiskā materiāla skolotājiem „Zini naudas li(ī)kumus” mērķis ir informēt vidusskolēnus un veicināt viņu izpratni par finanšu noziegumu veidiem, riskiem un rīcību, lai no tiem izvairītos.

Materiālā ir pieci izglītojoši video par dažādām tēmām. Komplektā ar video ir pieejami uzdevumi, kurus var pildīt patstāvīgi vai grupā, tiešsaistē vai izdrukātā veidā. Metodiskais materiāls pieejams vietnē www.fid.gov.lv

2. Kā neklūt par „naudas mūli”? Jauniešu vervēšana krāpnieciskām darbībām

Naudas atmazgāšana nav iespējama bez to cilvēku iesaistes, kas par nelielu atlīdzību piekrīt, ka viņu bankas kontus izmanto trešās personas, vai palīdz pārvietot un ieskaitīt bankas kontos samērā pieticīgas skaidras naudas summas, kļūstot par **upuriem** vai tā dēvētajiem **„naudas mūļiem”** (angliski – *money mule*).

„Naudas mūlis” ir persona, kura nodod (elektroniski vai skaidrā naudā) no trešās personas saņemtu „netīru”, krāpniecisku naudu citai personai, gūstot par to komisijas maksu.

Pēdējo gadu laikā arvien vairāk **jauniešu** kļūst par „naudas mūļiem”, palīdzot krāpniekiem legalizēt un pārvietot nelikumīgi iegūtos naudas līdzekļus par nelielu samaksu. Iepriekš vairāk tika izmantotas personas, kas dzīvo patversmēs vai ir bez noteiktas dzīvesvietas, bet ar bankas kontu. Savukārt jaunieši, kurš saņēmis bankas kontu 16 gadu vecumā, šobrīd ir ļoti pievilcīgs organizētajai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai.

Visbiežāk noziedznieki savus **upurus uzrunā** tieši sociālajos tīklos, draugu kompānijās, e-pastā vai saziņas lietotnēs, piemēram, *Telegram*, *Messenger*, *Whatsapp* utt. Mērķis ir tieši jaunieši, jo, kā rāda pieredze, viņus ir vieglāk pierunāt iesaistīties šāda veida noziedzīgās darbībās.

Bieži to formulē kā likumīgu darba piedāvājumu, **aicinot labi nopelnīt** īsā laikā vai izpalīdzēt ar naudas saņemšanu izdomātu iemeslu dēļ. Bieži vien izteiktajos piedāvājumos nav saskatāmi ar to saistītie riski.

Parasti runa ir par summām no 3000 līdz 10 000 euro, kas steidzami jāsaņem kontā, un operatīvi jānodod par atlīdzību no 30 līdz 350 euro, kas varētu likties labs veids, kā nopelnīt naudu.

Taču jāatceras, ka, kļūstot par „naudas mūli”, pastāv **augsts risks** tapt piekertam, kā rezultātā var iestāties kriminālvajāšana, atbildība par radītajiem zaudējumiem, iesaldēti bankas konti vai apdraudēta personiskās informācijas drošība.

Ja piekritīsi piedāvājumam aizdot savu bankas karti klasesbiedram, draugam, kaimiņam un citiem uz vienu vai vairākām dienām, tiks atzīts par aizdomās turētu pēc **Krimināllikuma 193¹. panta pirmajā daļā** paredzēta noziedzīga nodarījuma (tādu datu izplatīšanu, kas dod iespēju nelikumīgi izmantot maksāšanas līdzekli).

Ir **būtiski neuzticēties** nepazīstamu cilvēku solījumiem par ātru, vieglu peļņu un būt kritiskam savā domāšanā, **pasargājot sevi** no kļūšanas par naudas atmazgātāju.

KĀ NEKĻŪT PAR „NAUDAS MŪLI”?

Uzdevuma apraksts: patstāvīgi izlasi Olivera pieredzes stāstu. Pēc tam pāri vai nelielā grupā apspried diskusijas jautājumus par izlasīto, pamatojot savu viedokli.

Izpildes laiks: no 15 līdz 25 minūtēm

Ieteicamās mācību jomas: ekonomika un uzņēmējdarbības pamati, politika un tiesības, sociālās zinības un vēsture

Olivera pieredzes stāsts

Jau vairākus gadus pazīstu Nilu, kurš mācās manā skolā paralēlklasē, viņš man piedāvāja nopelnīt 100 euro, palīdzot kādiem cilvēkiem. Lai to izdarītu, man bija jāiedod viņam mana maksājuma karte, nosaucot kartes PIN kodu. Tas it kā bija nepieciešams, lai saņemtu naudu manā kontā un vēlāk izņemtu to.

Ņemot vērā, ka Nils ir mans draugs jau ilgu laiku, es viņam uzticējos un iedevu savu X bankas karti, jo viņš apsolīja ka nekas slihts tur netiks izdarīts, un es nevarēju atteikt savam draugam. Man tieši bija bankas konts X bankā, lai saņemtu algu par darbu vasaras brīvlaikos, kā arī lai saņemtu vecāku ieskaitīto naudu.

Nils bija iedevis manus kontaktus tiem cilvēkiem, kuriem bija nepieciešama mana karte, un viņi ar mani sazinājās Telegram mobilajā lietotnē. Man paziņoja, ka manā kontā ienāks nauda un man būs jāapstiprina Smart-ID lietotnē darījumus manā kontā. Es redzēju ienākošos darījumus savā telefonā.

Telegram lietotnē saņēmu ziņu no tiem cilvēkiem, ka būs jāapstiprina Smart-ID darījums, bet bija vairāki darījumi. Turpmākos es arī automātiski apstiprināju, neiedziļinoties un nepievēršot uzmanību summām, jo tā nauda nebija mana un tika aizskaitīta tālāk. Man nebija pamata uztraukties, jo neko sliktu, manuprāt, es nedarīju.

Nākamajā dienā pie manis ar automašīnu piebrauca divi cilvēki un iedeva 100 euro par manu pakalpojumu. Pēc kāda laika man saka zvanīt no X bankas, bet es liku nost klausuli, jo sapratu, ka esmu iekūlies lielās neptikšanās. Negribēju sazināties ar bankas darbiniekiem, jo nezināju, ko pateikt ... Sapratu, ka biju rīkojies nelikumīgi.

Vēlāk mēģināju atrast darbu, un, kad gribēju atvērt kontu, banka man atteica. Tagad nožēloju to dienu, kad biju neapdomīgs un iedevu savu bankas karti.

Piebilde: Ar savu neuzmanīgo rīcību Oliverš kļuva par tā dēvēto „naudas mūli”. Viņš tika saukts pie kriminālatbildības pēc Krimināllikuma 193.¹ panta pirmās daļas, kas paredzēta „Par tādu datu izplatīšanu, kas dod iespēju nelikumīgi izmantot maksāšanas līdzekli”. Oliverš sodīts ar piespiedu darbiem, kā arī viņam ir sodāmība.

Jautājumi diskusijai (pāros vai nelielās grupās)

1. Kādām brīdinājuma zīmēm, Tavuprāt, Oliverš nepievērsa uzmanību? Kas viņu iegāza?
2. Kā Tu rīkotos līdzīgā situācijā?
3. Kā, pēc Tavām domām, sodāmība var ietekmēt Olivera nākotni – karjeru un privāto dzīvi? Nosauc piemērus!
4. Kādas īpašības Tev gribētos attīstīt, lai neuzķertos uz šāda veida krāpšanu?

